ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№9(1)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 276 sahifa,
2-sentyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
• Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)
Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
• Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

MUNDARIJA

O'smirlarda hissiy bezovtalikning psixologik determinantlari sifatida o'z-o'zini baholash va o'ziga munosabat xususiyatlari 10
Ibraymova Altinay Esemuratovna

Bo'lajak pedagoglar shaxsiyatida ksenofobiya xavfi: kasbiy deformatsiya omillari va uning pedagogik faoliyatga ta'siri 16
Abdiraximova Dildora Begimkulovna

Biologiya ta'limida sun'iy intellektdan foydalanish: didaktik imkoniyatlar, muammolar va metodik yechimlar 20
Raxmatov Uchkun Ergashevich

Talabalarda mediasavodxonlik va tanqidiy fikrlash o'rtasidagi psixologik bog'liqlik 28
Adizova Muxabbat Muxitdinovna

Oliy ta'lim rahbar-kadrlarida stressogen vaziyatlarni boshqarishning pedagogik-psixologik o'ziga xos jihatlari 32
Sultonov Mansur G'aniyevich

Boshlang'ich ta'limda individual yondashuv orqali o'quvchilarning ta'lim natijalarini yaxshilash 37
Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Bo'tayeva Saodat Xudoyor qizi

Bo'lajak o'qituvchilarning raqamli resurs bazasini yaratish kompetensiyasi: tuzilma va mezonlar 41
Qo'qonboyeva Durdona Faxriddin qizi

Biologiyani o'qitishda zamonaviy ta'lim metodlari 44
Joldasbayeva Gulchexra Maksetbayevna

Organik fotoelementlarning moslashuvchanligini oshirish 49
Jalolova Pokiza Muzaffarovna

Dzyudo sport turida texnik tayyorgarlikni takomillashtirishda maxsus mashqlardan foydalanish samaradorligi 54
Ko'palov Sanjar Ulug'bekovich

Interactive Methods for Developing Sociolinguistic Competence in Higher Education 59
Baxramova Diyora Sanjar qizi

Texnika yo'nalishi talabalarini ishlab chiqarish muhitiga tayyorlashda CDIO va sanoat korxonalari hamkorligining pedagogik imkoniyatlari 66
Gaffarov Xasan Ravshanovich

Onkologik bemorlarga tashxisni bildirish madaniyati va uning psixologik oqibatlari (O'zbekiston misolida) 70
Jonpo'lotova Manzura Jahonovna

Malaka oshirish jarayonida rahbar-kadrlarning SOFT-kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi 75
Axrorova Umida Xamidullayevna

Refleksiv ta'lim muhitida o'z-o'zini baholash ko'nikmalarini rivojlantirishning didaktik parametrlari tizimi 81
Sadikova Shaxnoza Ulug'bek qizi

Loyihaviy faoliyat asosida talabalarda mustaqil ta'lim kompetensiyalarini shakllantirish mexanizmlari 87
Jabborov Toxirjon Maqsudali o'g'li

Biologiya fanini o'qitishda biologiya (maxsus pedagogika: logopediya) yo'nalishi talabalarining tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari 91
Hakimova Musharraf Fozilovna, Hasanova Zebo Davlatovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda bolalar adabiyotining didaktik imkoniyatlari 96
Homiyatova Mavluda Amon qizi

Boshlang'ich sinflarda raqamli ta'lim muhitini yaratish va interaktiv metodlardan foydalanish 101
Karimova Nargiza Raximovna

Maktabgacha ta'limda raqamli texnologiyalar asosida bolalarning soft skillsini rivojlantirish: interaktiv va sun'iy intellektga asoslangan yondashuvlar 109
Mamatqulova Nozimaxon Shavkat qizi

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida innovatsion pedagogik faoliyat ko'nikmalarini rivojlantirish: kvazi-eksperimental tadqiqot 116
Nozimabonu Tojiboyeva

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining axborotni tekshirish va dalillarga asoslangan xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi 124
Abduraxmonova Gulandam Anvarjonovna

Funksional yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini takomillashtirishning ustuvor jihatlari 130
Safarov Dilmurod Zoirovich

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv faoliyati samaradorligini oshirishda o'qish savodxonligining ahamiyati 135
Turg'unboyev Sirojiddin Faxriddinovich

Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish asosida matematika fanini o'qitishda o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish metodikasi 140
Sultonova Shahnoza Yusuf qizi

Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitish metodikasini yosh omili asosida takomillashtirish 147
Akhmadaliyeva Nargizakhon Abdumalik qizi

Tengdoshlar bilan munosabat sifatiga oilaviy muhitning bilvosita ta'siri 153
Baratullayeva Dilnoza Xabibullo qizi

Bolalar kiyimlari va ular bilan bog'liq urf-odatlar (Buxoro vohasi misolida) 156
G'iyosova Zarina Yusuf qizi

Bo'lajak biologiya o'qituvchilarining kasbiy-metodik kompetentligi rivojlanganlik darajalarini kvalimetrik shkala asosida baholash 160
Niyozova Shahlo Abdusaitovna

Bionika asosida maktabgacha yoshdagi bolalarda ixtirochilik qobiliyatlarini rivojlantirishning samarali metodlari 167
Jumaboyeva Maxliyo Rashidbek qizi

Talabalarning bilish faolligini oshirishning pedagogik mexanizmlari 172
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi

Kredit-modul ta'lim tizimida talabalar mustaqil ta'limini neyropedagogik yondashuv asosida tashkil etishning pedagogik-didaktik tamoyillari 178
Farrux O'. Ibragimov

Kichik maktab yoshidagi bolalarning o'quv faoliyatiga moslashishining pedagogik-psixologik xususiyatlari 185
G'ofurova Madina Ikromjon qizi

Rashk muammosining ijtimoiy-psixologik mazmun-mohiyati 189
Ummatova Sitora Shavkatulloyevna

Bo'lajak o'qituvchilarda axborotni tanqidiy tahlil qilish ko'nikmasini rivojlantirishning ilmiy-nazariy aspektlari 196
Salayeva Sitora Sherali qizi

Nabi Jaloliddin ijodida tarixiy tafakkur va zamonaviylik uyg'unligi 201
Matchanova Mastura Baxrom qizi

Geometriyani o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish 205
Sultonova Dilrabo Yusuf qizi

ESP ta'limida syllabus design va uning arxitektura-qurilish yo'nalishlaridagi ahamiyati 210
Xayitova Dilnoza Bahtiyorovna

Цифровизация и глобализация как факторы трансформации французского языка в XXI веке 214
Давронова Зульфия Бобоевна

Key Highlights of a Dialect for Extraordinary Purposes 219
Berdiyorova Mekhriniso Kholmamatovna

Transformatsion liderning maktabgacha ta'lim tizimidagi strategik va pedagogik ahamiyati 223
Mustafoyev Maqsudbek Olim o'g'li

Milliy komponentlarga asoslangan tasviriy san'at ta'limining asosiy metodik tamoyillari 227
Baltayeva Xalima Toraboyevna

Arxitektura ta'limida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning kompetensiyaviy modeli 231
Abduvosiqova Dilafruz Djalalitdinovna

Bo'lajak tarix o'qituvchisi pedagogik-psixologik tayyorgarligining nazariy-konseptual modeli 236
Toshpo'latova Shaxnoza Shuhratovna

The Impact of the Flipped Classroom Model in Uzbek Secondary Schools: Participation and Engagement 240
Khamidova Shabnam Gulakhmadovna

Sharq va G'arb pedagogik an'analarida sun'iy intellekt vositasida tarbiya jarayonini transformatsiyalash: qiyosiy tahlil va metodologik yondashuvlar 244
Jamolova (G'anijonova) Mushtariybegim Bobirjon qizi

Sport tayyorgarligi tizimida trenerlar faoliyatining mazmuni, tuzilishi va zamonaviy talablari 249
Ismailova Dildora Qudratullayevna

Maktabgacha yoshdagi bolalarni son sanoqqa o'rgatishda didaktik vizual vositalarning turlari va ularning pedagogik ahamiyati 255
Kushakova Gulnora Egamqulovna, Valiyeva Sabina Shavkat qizi

Bo'lajak tarbiyachilarning kognitiv-integrativ mobilligi, mohiyati va tarkibiy komponentlari 262
Mirzayeva Kamola Ikrom qizi

Kursantlarda kasbiy tayyorgarlikni takomillashtirishda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarning psixologik-pedagogik ahamiyati 267
Shermatova Nazokat Safarovna

PISA topshiriqlari asosida 5-sinf o'quvchilarining ilmiy tadqiqotlarni loyihalash kompetentsiyasini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari 271
Zulayxo Mamajanova

ESP TA'LIMIDA SYLLABUS DESIGN VA UNING ARXITEKTURA-QURILISH YO'NALISHLARIDAGI AHAMIYATI

Xayitova Dilnoza Bahtiyorovna
Toshkent arxitektura qurilish universiteti
"O'zbek va xorijiy tillar" kafedrasi v.v.b.dotsenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada English for Specific Purposes (ESP) ta'limida syllabus designning nazariy-metodik asoslari hamda uning arxitektura va qurilish yo'nalishlari talabalariga ingliz tilini o'qitishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. ESP syllabusini loyihalash jarayonida talabalarning kasbiy, kommunikativ va lingvistik ehtiyojlarini aniqlash, o'quv mazmunini kasbiy faoliyat talablari bilan uyg'unlashtirish hamda amaliy kommunikativ topshiriqlarni tanlash masalalariga alohida e'tibor qaratiladi. Arxitektura va qurilish sohalarida faoliyat yurituvchi mutaxassislar uchun ingliz tilini bilish professional terminologiyadan foydalanish, texnik hujjatlarni tushunish, loyiha va chizmalarni tavsiflash, taqdimot o'tkazish, jamoada ishlash hamda xalqaro hamkorlikni amalga oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Shu sababli ESP syllabusining mazmuni umumiy ingliz tili kurslaridan farqli ravishda kasbiy vaziyatlar, autentik materiallar va sohaga oid kommunikativ faoliyat asosida shakllantirilishi lozim. Maqolada arxitektura-qurilish yo'nalishlari uchun ESP syllabusini ishlab chiqishning asosiy tamoyillari, mazmuniy komponentlari va metodik imkoniyatlari yoritiladi.

Kalit so'zlar: ESP, syllabus design, arxitektura ta'limi, qurilish ta'limi, kasbiy ingliz tili, needs analysis, kasbiy kommunikativ kompetensiya, professional vocabulary, kommunikativ topshiriqlar, autentik materiallar.

Abstract: This article examines the theoretical and methodological foundations of syllabus design in English for Specific Purposes (ESP) education and its significance for teaching English to students majoring in architecture and civil engineering. Particular attention is paid to identifying students' professional, communicative, and linguistic needs in the process of designing an ESP syllabus, integrating educational content with the requirements of professional activities, and selecting practice-oriented communicative tasks. For future specialists in architecture and construction, English proficiency is an important tool for using professional terminology, understanding technical documentation, describing projects and drawings, delivering presentations, working in teams, and engaging in international professional cooperation. Therefore, unlike general English courses, the content of an ESP syllabus should be developed around professional situations, authentic materials, and communicative activities related to the specific professional field. The article discusses the main principles, content components, and methodological possibilities of designing an ESP syllabus for students in architecture and civil engineering.

Key words: ESP, syllabus design, architectural education, construction education, professional English, needs analysis, professional communicative competence, professional vocabulary, communicative tasks, authentic materials.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретико-методические основы разработки учебной программы (syllabus design) в рамках обучения английскому языку для специальных целей (English for Specific Purposes – ESP), а также её значение в обучении английскому языку студентов архитектурных и строительных направлений. Особое внимание уделяется выявлению профессиональных, коммуникативных и лингвистических потребностей студентов в процессе проектирования ESP-syllabus, интеграции содержания обучения с требованиями профессиональной деятельности и отбору практико-ориентированных коммуникативных заданий. Для будущих специалистов в области архитектуры и строительства владение английским языком является важным инструментом использования профессиональной терминологии, понимания технической документации, описания проектов и чертежей, проведения презентаций, работы в команде и осуществления международного профессионального сотрудничества. В связи с этим содержание ESP-syllabus, в отличие от курсов общего английского языка, должно формироваться на основе профессиональных ситуаций, аутентичных материалов и коммуникативной деятельности, связанной с конкретной профессиональной сферой. В статье раскрываются основные принципы, содержательные компоненты и методические возможности разработки ESP-syllabus для студентов архитектурных и строительных направлений.

Ключевые слова: ESP, разработка учебной программы (syllabus design), архитектурное образование, строительное образование, профессиональный английский язык, анализ потребностей (needs analysis), профессионально-коммуникативная компетенция, профессиональная лексика, коммуникативные задания, аутентичные материалы.

KIRISH

Oliy ta'limda ingliz tilini kasbiy yo'naltirilgan tarzda o'qitish, ya'ni English for Specific Purposes (ESP) konsepsiyasidan foydalanish muhim metodik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. ESP ta'limining asosiy xususiyati tilni mustaqil bilim sohasi sifatida emas, balki muayyan kasbiy yoki akademik faoliyatni amalga oshirish vositasi sifatida o'rgatishdan iborat. Hutchinson va Waters ESPni o'rganuvchilarning ehtiyojlariga yo'naltirilgan ta'lim sifatida talqin qiladilar. Dudley-Evans va St John esa ESP kurslarini ishlab chiqishda o'rganuvchilarning maqsadlari, ehtiyojlari va kelajakdagi kasbiy faoliyatini hisobga olish zarurligini ta'kidlaydilar. ESP ta'limining samaradorligi ko'p jihatdan to'g'ri ishlab chiqilgan syllabusga bog'liq. Syllabus o'quv jarayonida qanday mazmun o'rgatilishi, qanday ko'nikmalar shakllantirilishi, qanday metod va topshiriqlardan foydalanilishi hamda ta'lim natijalari qanday baholanishini belgilab beruvchi muhim metodik vositadir. Shu sababli arxitektura va qurilish yo'nalishlari uchun ESP syllabusini ishlab chiqish oddiy mavzular ro'yxatini tuzishdan ko'ra kengroq va tizimli jarayonni talab qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Syllabus design tushunchasi til ta'limining mazmunini tizimli ravishda tanlash, tartibga solish va o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashtirish jarayonini anglatadi. Nunan syllabusni o'quv jarayonida o'zlashtirilishi lozim bo'lgan mazmun va o'quv faoliyatini tashkil etishning muhim vositasi sifatida ko'radi. ESP doirasida esa syllabus umumiy til kurslaridan farqli ravishda muayyan kasbiy yoki akademik sohaning kommunikativ ehtiyojlariga asoslanadi.

ESP syllabusining asosiy vazifasi talabaga "qaysi grammatik mavzuni bilish kerak?" degan savoldan tashqari "kasbiy faoliyatida ingliz tilidan nima maqsadda va qanday vaziyatlarda foydalanadi?" degan savolga javob berishdan iborat. Demak, ESP syllabusini loyihalashda til materiali bilan bir qatorda kasbiy faoliyat turlari, kommunikativ vaziyatlar, professional janrlar va real ish jarayonlari ham hisobga olinadi.

Masalan, umumiy ingliz tili kursida "Travel", "Food", "Hobbies" yoki "Daily routine" kabi mavzular ustuvor bo'lishi mumkin. Arxitektura va qurilish yo'nalishlaridagi ESP kursida esa "Architectural design", "Building materials", "Construction technologies", "Urban planning", "Architectural drawings", "Structural systems", "Sustainable architecture", "Construction safety", "Project management" kabi kasbiy mavzular markaziy o'rin egallaydi. Shuningdek, bunday kurslarda talabalar faqat ushbu terminlarni yodlab qolmasdan, ulardan professional kommunikatsiyada foydalanishni o'rganishlari kerak. Masalan, chizmalarni tavsiflash, loyiha g'oyasini tushuntirish, qurilish materiallarini taqqoslash, loyiha taqdimotini o'tkazish, texnik hujjatlarni o'qish va mijoz bilan muloqot qilish kabi vazifalar syllabus mazmunining tarkibiy qismiga aylanishi lozim.

ESP syllabusini samarali loyihalashning dastlabki bosqichi needs analysis, ya'ni ehtiyojlarni tahlil qilish hisoblanadi. Needs analysis orqali talabalarning mavjud til darajasi, kasbiy faoliyatida zarur bo'ladigan kommunikativ vazifalar, professional terminologiyaga bo'lgan ehtiyojlari, akademik va kasbiy matnlarni tushunish qobiliyati hamda kelajakdagi ish faoliyatida duch kelishi mumkin bo'lgan kommunikativ vaziyatlar aniqlanadi. Longning ta'kidlashicha, needs analysis ESP kurslarini ishlab chiqishda muhim metodik asos bo'lib, o'quv mazmunini real hayotdagi kommunikativ vazifalar bilan bog'lash imkonini beradi. West ham needs analysisni o'rganuvchilarning real ehtiyojlarini aniqlash va til kursining mazmunini shu ehtiyojlar asosida shakllantirish vositasi sifatida baholaydi.

Arxitektura va qurilish yo'nalishlarida needs analysis natijasida talabalarga quyidagi kommunikativ ehtiyojlar xos ekanligi aniqlanishi mumkin: kasbiy terminologiyani tushunish va qo'llash, texnik matnlarni o'qish, chizma va loyihalarni tavsiflash, loyiha konsepsiyasini og'zaki tushuntirish, professional taqdimotlar o'tkazish, elektron va yozma professional muloqot olib borish, qurilish materiallari va texnologiyalarini muhokama qilish, xalqaro hamkorlar bilan muzokara olib borish hamda kasbiy hujjatlarni tayyorlash.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Needs analysis natijalari syllabusning mazmuniy va metodik asosini tashkil etadi. Bunda "ehtiyoj → maqsad → mazmun → faoliyat → natija → baholash" ketma-ketligi asosida tizimli yondashuvni amalga oshirish mumkin. Arxitektura va qurilish yo'nalishlari uchun syllabus ishlab chiqishda ushbu sohalarning o'ziga xos professional faoliyati hisobga olinishi zarur.

Arxitektura ko'proq ijodiy loyihalash, dizayn, vizual kommunikatsiya va konseptual fikrlash bilan bog'liq bo'lsa, qurilish sohasi texnik jarayonlar, materiallar, konstruksiyalar, xavfsizlik, muhandislik va loyiha boshqaruviga katta e'tibor qaratadi. Shu sababli umumiy "Architecture and Construction English" kursi doirasida ikki yo'nalish uchun umumiy va maxsus mazmunni uyg'unlashtirish maqsadga muvofiq.

Umumiy komponent kasbiy terminologiya, professional muloqot, texnik matnlarni o'qish, kasbiy yozuv va taqdimot ko'nikmalarini qamrab olishi mumkin.

Maxsus komponent esa arxitektura talabalari uchun architectural design, urban planning, interior design, architectural drawings kabi mavzularni, qurilish talabalari uchun esa construction materials, structural engineering, building technologies, construction safety kabi mavzularni oʻz ichiga oladi.

Bunday yondashuv syllabusni talabalarning kelajakdagi kasbiy faoliyatiga maksimal darajada yaqinlashtirish imkonini beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Arxitektura va qurilish yoʻnalishlari uchun syllabus design jarayonida bir nechta muhim metodik tamoyillarga amal qilish lozim.

Birinchi tamoyil – **kasbiy yoʻnaltirilganlik.** Oʻquv mazmuni talabalarning kelajakdagi kasbiy faoliyati bilan bevosita bogʻliq boʻlishi kerak. Ingliz tili grammatikasi va lugʻat boyligi kasbiy kommunikativ vazifalarni bajarish vositasi sifatida oʻrgatiladi.

Ikkinchi tamoyil – **ehtiyojlarga yoʻnaltirilganlik.** Syllabus talabalarning real ehtiyojlari asosida ishlab chiqilishi lozim. Talabaning mavjud til darajasi bilan birga uning kelajakdagi professional ehtiyojlari ham hisobga olinishi zarur.

Uchinchi tamoyil – **kommunikativlik.** Talabalar til birliklarini faqat nazariy jihatdan oʻzlashtirib qolmasdan, ularni real kommunikativ vaziyatlarda qoʻllashlari kerak.

Toʻrtinchi tamoyil – **autentiklik.** ESP darslarida real kasbiy faoliyatga yaqin boʻlgan texnik hujjatlar, loyiha tavsiflari, chizmalar, qurilish materiallari kataloglari, professional maqolalar, loyiha taqdimotlari va boshqa autentik materiallardan foydalanish maqsadga muvofiq.

Beshinchi tamoyil – **integrativlik.** Reading, Writing, Listening va Speaking koʻnikmalari bir-biridan ajratilgan holda emas, balki yagona kasbiy kommunikativ faoliyat doirasida shakllantirilishi kerak.

Oltinchi tamoyil – **amaliy yoʻnaltirilganlik.** Talaba dars davomida kelajakdagi kasbiy faoliyatida bajarishi mumkin boʻlgan real yoki realga yaqin topshiriqlarni bajarishi lozim.

Arxitektura va qurilish yoʻnalishlari uchun ishlab chiqiladigan syllabus bir nechta oʻzaro bogʻliq komponentlardan tashkil topishi mumkin.

Birinchi komponent **professional vocabulary** hisoblanadi. Unga architecture, construction, design, structure, materials, dimensions, sustainability, engineering va boshqa sohaga oid leksik birliklar kiradi.

Ikkinchi komponent **professional grammar** hisoblanadi. Grammatik material kasbiy kommunikativ vazifalar bilan bogʻlangan holda tanlanishi kerak. Masalan, Passive Voice qurilish jarayonlarini tavsiflashda, modal feʼllar xavfsizlik va texnik talablarni ifodalashda, conditionals loyiha shartlarini tushuntirishda, comparative structures materiallar yoki dizayn variantlarini taqqoslashda qoʻllanilishi mumkin.

Uchinchi komponent **professional reading** hisoblanadi. Talabalar texnik tavsiflar, loyiha hujjatlari, ilmiy-texnik maqolalar, qurilish standartlari va boshqa professional matnlar bilan ishlashni oʻrganadilar.

Toʻrtinchi komponent **professional speaking** hisoblanadi. Bunda loyiha taqdimoti, dizayn konsepsiyasini tushuntirish, texnik masalalarni muhokama qilish, mijoz bilan suhbat, jamoaviy muhokama va muzokara kabi faoliyat turlari nazarda tutiladi.

Beshinchi komponent **professional writing** hisoblanadi. Talabalar loyiha tavsifi, qisqa texnik hisobot, elektron pochta, professional profil, loyiha annotatsiyasi va boshqa yozma kommunikatsiya shakllarini oʻzlashtiradilar.

XULOSA VA TAKLIFLAR

ESP syllabusining samaradorligi koʻp jihatdan unda kommunikativ topshiriqlarning qay darajada toʻgʻri tanlanganiga bogʻliq. Kommunikativ topshiriqlar talabalarni real kasbiy faoliyatga tayyorlashi kerak. Masalan, arxitektura talabasiga "Describe your architectural project" topshirigʻi berilishi mumkin. Bunda talaba loyiha konsepsiyasi, shakli, funksiyasi, materiallari va asosiy dizayn yechimlarini ingliz tilida tushuntiradi.

Arxitektura va qurilish yoʻnalishlari uchun ESP syllabusining mazmuni professional vocabulary, kasbiy reading, writing, speaking va listening koʻnikmalari, texnik hujjatlar, loyiha taqdimotlari, professional muloqot va real kasbiy vaziyatlar bilan boyitilishi lozim. Bunda kompetensiyaviy, kommunikativ, faoliyatga yoʻnaltirilgan va needs-based yondashuvlarning integratsiyasi muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, interaktiv platformalar, multimedia vositalari va sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish ESP syllabusining individuallashtirilishi, interaktivligi va amaliy yo'naltirilganligini kuchaytiradi. Natijada syllabus design nafaqat ingliz tilini o'rgatish vositasi, balki bo'lajak arxitektor va quruvchilarni xalqaro kasbiy kommunikatsiyaga tayyorlashga xizmat qiluvchi kompleks ilmiy-metodik tizim sifatida namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Robinson P. ESP Today: A Practitioner's Guide. - New York: Prentice Hall, 1991. - 146 p.
2. West R. Needs analysis in language teaching // Language Teaching. - 1994. - Vol. 27, No. 1. - P. 1–19.
3. Canale M., Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing // Applied Linguistics. - 1980. - Vol. 1, No. 1. - P. 1–47.
4. Hymes D. On communicative competence // Sociolinguistics / ed. J. B. Pride, J. Holmes. - Harmondsworth: Penguin, 1972. - P. 269–293.
5. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. - Cambridge: Cambridge University Press, 2001. - 260 p.
6. Ellis R. The Study of Second Language Acquisition. - Oxford: Oxford University Press, 1994. - 824 p.
7. Richards J. C. Curriculum Development in Language Teaching. - Cambridge: Cambridge University Press, 2001. - 321 p.
8. Tomlinson B. Developing Materials for Language Teaching. - London: Continuum, 2003. – 451 p.
9. Cunningsworth A. Choosing Your Coursebook. - Oxford: Macmillan Heinemann, 1995. - 152 p.
10. Flowerdew J., Peacock M. (Eds.). Research Perspectives on English for Academic Purposes. - Cambridge: Cambridge University Press, 2001. - 408 p.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №9(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.